

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2021. gada 25. janvārī

Satversmes tiesas 1. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Sanita Osipova, tiesneši Gunārs Kusiņš un Artūrs Kučs, kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto [..] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 262/2020),

konstatēja:

1. No pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu atzīt:

1) Civilprocesa likuma 464. panta pirmo daļu par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1. un 90. pantam, kā arī Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 6. panta pirmajai daļai un 14. pantam;

2) Civilprocesa likuma 464.¹ panta otrās daļas 2. punktu par neatbilstošu Satversmes 1. pantam un Konvencijas 6. pantam.

2. Saskaņā ar Civilprocesa likuma 464. panta pirmo daļu, lai izlemtu jautājumu par kasācijas tiesvedības ierosināšanu, kasācijas sūdzības, pretsūdzības un protestus pēc šā likuma 460. panta pirmajā daļā un 463. panta trešajā daļā noteikto paskaidrojumu iesniegšanas termiņa izbeigšanās izskata Augstākās tiesas rīcības sēdē departamenta priekšsēdētāja noteiktā kārtībā izveidota tiesnešu kolēģija triju tiesnešu sastāvā.

Savukārt Civilprocesa likuma 464.¹ panta otrā daļa nosaka:

“Ja kasācijas sūdzība formāli atbilst šā panta pirmajā daļā minētajām prasībām un ja tiesa, kas taisījusi pārsūdzēto spriedumu, nav pieļāvusi šā likuma 452. panta trešās daļas noteikumu pārkāpumu, tiesnešu kolēģija var atteikties ierosināt kasācijas tiesvedību arī šādos gadījumos:

[..]

2) izvērtējot kasācijas sūdzībā minētos argumentus, nav acīmredzama pamata uzskatīt, ka pārsūdzētajā spriedumā ietvertais lietas iznākums ir nepareizs un ka izskatāmajai lietai ir būtiska nozīme vienotas tiesu prakses nodrošināšanā vai tiesību tālākveidošanā.”

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata lieta ir ierosināma, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;

5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

Turklāt saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu Satversmes tiesa var atteikties ierosināt lietu, ja konstitucionālajā sūdzībā sniegtais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

4. Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punkts noteic, ka Satversmes tiesa izskata lietas par likuma atbilstību Satversmei. Savukārt saskaņā ar šā panta 6. punktu Satversmes tiesa izskata arī Latvijas nacionālo tiesību normu atbilstību tiem Latvijas noslēgtajiem starptautiskajiem līgumiem, kuri nav pretrunā ar Satversmi. Līdz ar to pieteikumā ietvertie prasījumi ir piekritīgi Satversmes tiesai.

5. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktu persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka Pieteikuma iesniedzējs bijis prasītājs civillietā un ir iesniedzis kasācijas sūdzību par apelācijas instances tiesas spriedumu. Ar Senāta senatoru kolēģijas rīcības sēdes lēmumu, kas pieņemts, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 464. panta pirmo daļu un 464.¹ panta otrās daļas 2. punktu (turpmāk – apstrīdētās normas), atteikts ierosināt kasācijas tiesvedību pēc minētās kasācijas sūdzības. Tādējādi apstrīdētās normas Pieteikuma iesniedzējam ir piemērotas un viņš uzskata, ka tās neatbilst Satversmes 1. pantam un Konvencijas 6. pantam, bet Civilprocesa likuma 464. panta pirmā daļa – arī Satversmes 90. pantam un Konvencijas 14. pantam.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likumā noteiktās prasības.

6. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta otro daļu persona ir tiesīga iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai vienīgi tad, ja viņa ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, vai arī ja personai šādu iespēju nav.

Senāta senatoru kolēģijas (datums) rīcības sēdes lēmums, ar kuru atteikts ierosināt kasācijas tiesvedību pēc Pieteikuma iesniedzēja kasācijas sūdzības, nav pārsūdzams. Tātad Pieteikuma iesniedzējam nav iespēju aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtais daļas otrais teikums nosaka: “Ja nav iespēju Satversmē noteiktās pamattiesības aizstāvēt ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā no pamattiesību aizskāruma brīža.”

Konkrētajā gadījumā termiņš pieteikuma iesniegšanai skaitāms no Senāta senatoru kolēģijas (datums) lēmuma lietā Nr. [..] spēkā stāšanās dienas. Pieteikums Satversmes tiesā saņemts 2020. gada 23. decembrī. Tātad Pieteikuma iesniedzējs ir ievērojis sešu mēnešu termiņu pieteikuma iesniegšanai.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrās daļas un ceturtais daļas otrā teikuma prasībām.

7. Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkts noteic, ka pieteikumā jānorāda juridiskais pamatojums. Proti, Pieteikuma iesniedzējam ir

jāpamato katras apstrīdētās normas neatbilstība katrai pieteikumā norādītajai augstāka juridiska spēka tiesību normai.

7.1. Pieteikuma iesniedzējs apstrīd Civilprocesa likuma 464. panta pirmās daļas atbilstību Satversmes 90. pantam, jo šī norma neparedz tiesības pieteikt noraidījumu tiesnešu kolēģijas sastāvā esošam tiesnesim, izlemjot jautājumu par kasācijas tiesvedības ierosināšanu. Tomēr pēc būtības pieteikumā sniegts pamatojums vienīgi par šīs Civilprocesa likuma normas neatbilstību Satversmes 92. pantam.

Jāņem vērā, ka Satversmes tiesa 2020. gada 16. jūlijā pieņēma spriedumu lietā Nr. 2019-23-01, ar kuru atzina Civilprocesa likuma 464. panta pirmo daļu par atbilstošu Satversmes 92. panta pirmajam teikumam. Izvērtējot minētās normas satversmību, Satversmes tiesa citstarp izmantoja Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru par Konvencijas 6. pantu. Satversmes tiesa secināja, ka Satversmes 92. panta pirmais teikums neprasa nodrošināt tiesas objektivitāti kasācijas tiesvedības ierosināšanas stadijā civilprocesā ar tādiem pašiem līdzekļiem kā apelācijas tiesvedības ierosināšanas stadijā administratīvo pārkāpumu lietās. Lai gan likumdevējs ir tiesīgs arī šajā tiesvedības procesa stadijā ieviest noraidījuma institūtu, no Satversmes 92. panta pirmā teikuma neizriet likumdevēja pienākums to ieviest. Ņemot vērā kasācijas instances tiesas funkcijas un tiesnešu kolēģijas kompetenci kasācijas tiesvedības ierosināšanas stadijā civilprocesā, kā arī to, ka tiesnešu kolēģija lemj par kasācijas tiesvedības ierosināšanu koleģiāli un lēmumu par atteikšanos ierosināt kasācijas tiesvedību var pieņemt tikai vienbalsīgi, Satversmes tiesa uzskata, ka normatīvajos aktos paredzētie līdzekļi ir pietiekami un efektīvi tiesas objektivitātes nodrošināšanai šajā tiesvedības procesa stadijā (*sk. Satversmes tiesas 2020. gada 16. jūlija sprieduma lietā Nr. 2019-23-01 14.2. punktu*).

Tādējādi Satversmes tiesa jau ir vērtējusi Civilprocesa likuma 464. panta pirmās daļas atbilstību Satversmes 92. pantam. Savukārt juridiskais pamatojums par šīs normas neatbilstību Satversmes 90. pantam pieteikumā nav sniegts.

7.2. Attiecībā uz apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Satversmes 1. pantam pieteikumā norādīts uz vienlīdzības, samērīguma un taisnīguma principu iespējamiem pārkāpumiem.

Satversmes tiesas judikatūrā tiesību normu atbilstība tiesiskās vienlīdzības principam tiek vērtēta Satversmes 91. panta kontekstā (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2020. gada 16. jūlija sprieduma lietā Nr. 2020-05-01 8. punktu*). Savukārt samērīguma principa pārbaudei tiek

pakļauts konkrēto pamattiesību ierobežojums (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2011. gada 30. marta sprieduma lietā Nr. 2010-60-01 11. punktu*).

Pieteikumā ir norādīti lietas faktiskie apstākļi, citētas Satversmes tiesas un Eiropas Cilvēktiesību tiesas atziņas un tiesību doktrīna, pausts Pieteikuma iesniedzēja viedoklis par to, kādam būtu jābūt tiesiskajam regulējumam konkrētajā lietā. Tomēr pieteikumā nav norādīts, kādā veidā konkrētajā gadījumā izpaužas apstrīdēto normu neatbilstība Satversmes 1. pantā ietvertajam taisnīguma principam. Tādējādi pieteikumā nav sniegts juridiskais pamatojums par apstrīdēto normu neatbilstību Satversmes 1. pantam.

7.3. Pieteikuma iesniedzējs arī uzskata, ka apstrīdētās normas neatbilst Konvencijas 6. un 14. pantam.

Valsts pienākums ņemt vērā starptautiskās saistības cilvēktiesību jomā izriet no Satversmes 89. panta, kas noteic, ka valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem. Satversmes 89. panta mērķis ir nodrošināt Satversmē ietverto pamattiesību harmoniju ar starptautisko līgumu normām. Tāpēc Satversme pēc būtības nevar paredzēt mazāku pamattiesību aizsardzības apjomu, nekā to paredz Latvijai saistošie starptautiskie līgumi (*sal.: Satversmes tiesas 2020. gada 12. marta sprieduma lietā Nr. 2019-11-01 10. punkts*). Tādējādi, ja pieteikumā ir ietverts prasījums izvērtēt apstrīdētās normas atbilstību Latvijas noslēgtajiem starptautiskajiem līgumiem, kuri nav pretrunā ar Satversmi, personai ir jāpamato arī tas, kādēļ apstrīdētās normas atbilstība starptautisko tiesību normai būtu vērtējama atsevišķi no Satversmes normas.

Turklāt Konvencijas 14. pants darbojas vienīgi kopsakarā ar citām Konvencijā garantētajām tiesībām (*sk. Satversmes tiesas 2019. gada 7. novembra sprieduma lietā Nr. 2018-25-01 17. punktu*). Pieteikumā vienīgi minēts, ka civilprocesā kasatori atrodas nevienlīdzīgā situācijā, salīdzinājumā ar kasatoriem kriminālprocesā. Šādu secinājumu Pieteikuma iesniedzējs izdara, atsaucoties uz Satversmes tiesas 2018. gada 14. jūnija spriedumu lietā Nr. 2017-23-01, kurā Satversmes tiesa vērtēja Kriminālprocesa likuma 573. panta otrās un trešās daļas atbilstību Satversmes 92. pantam.

Satversmes tiesa ir secinājusi, ka civilprocesā un kriminālprocesā tiek skatītas atšķirīgas lietas, tiesai vērtējot atšķirīgas tiesiskās attiecības. Tāpat atšķirīgi tiek regulēta, piemēram, konkrētās tiesvedības procesuālā kārtība, kā arī procesuālo attiecību subjektu rīcība, tiem īstenojot savas procesuālās tiesības un izpildot procesuālos pienākumus. Likumdevējam ir tiesības atšķirīgi regulēt arī

dažādu tiesvedības procesu dalībnieku procesuālo tiesību apjomu (sk. Satversmes tiesas 2010. gada 7. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-01-01 17. punktu). Atšķiras arī civilprocesa un kriminālprocesa mērķi un principi (sk. Satversmes tiesas 2017. gada 8. marta sprieduma lietā Nr. 2016-07-01 27.2. punktu). Ievērojot minētās Satversmes tiesas judikatūras atziņas, pieteikumā nav pamatots, kāpēc civilprocesā personai būtu jāparedz tādas pašas procesuālās tiesības, kādas ir personai kriminālprocesā. Tādējādi pieteikumā nav sniegts juridiskais pamatojums par apstrīdēto normu neatbilstību Konvencijas 6. un 14. pantam.

Līdz ar to pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu, Satversmes tiesas 1. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [...] pieteikuma (pieteikums Nr. 262/2020).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

Sanita Osipova